

Coneixements i usos lingüístics de la joventut a Catalunya a la dècada dels noranta

Autor

Joan Solé i Camardons

En el marc de la col·laboració entre la Secretaria General de Joventut i la Direcció General de Política Lingüística, l'Institut de Sociolingüística Catalana ha preparat un informe sobre llengua i joventut amb dades provinents d'estudis sociolingüístics generals i específics. Aquest article recull les dades més recents sobre coneixements i usos lingüístics de la joventut a Catalunya a partir de diverses fonts: el 'Cens lingüístic' dels anys 1981, 1986 i 1991 de l'Institut d'Estadística de Catalunya; l'enquesta 'La parla de la gent. Inuscat 1994', promoguda per la Direcció General de Política Lingüística; l'ús efectiu del català a les proves d'accés a la universitat, i l'Enquesta sobre condicions de vida i hàbits de la població de la regió metropolitana de Barcelona' de l'any 1995, realitzada per l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona.

Coneixements lingüístics dels joves

Les dades del cens lingüístic¹ mostren que la joventut té uns coneixements en les quatre habilitats lingüístiques (entendre, parlar, llegir i escriure) superiors al conjunt de la població, en les tres franges d'edat estudiades (15-19, 20-24 i 25-29 anys). Els percentatges de coneixements en les quatre habilitats van decreixent amb l'edat: com més gran és la població menys coneixements té de català. Cal destacar que, per a la població juvenil, el percentatge que sap llegir és superior al percentatge que sap parlar. Aquest fet pot assenyalar alhora les dificultats d'expansió d'ús del català i l'aprenentatge escolar de la llengua catalana. D'altra banda, també és de destacar, per exemple, que en l'habilitat de parlar, la franja juvenil de 15 a 19 anys supera la del conjunt de la població en més de 18 punts i en l'habilitat d'escriure en més de 38 punts (vegeu gràfic 1).

Els coneixements del català parlat, d'acord amb les dades lingüístiques dels censos de població de 1986 i 1991 per a la població juvenil de Catalunya, ens mostren un creixement de 9 punts per a la franja de 15 a 19

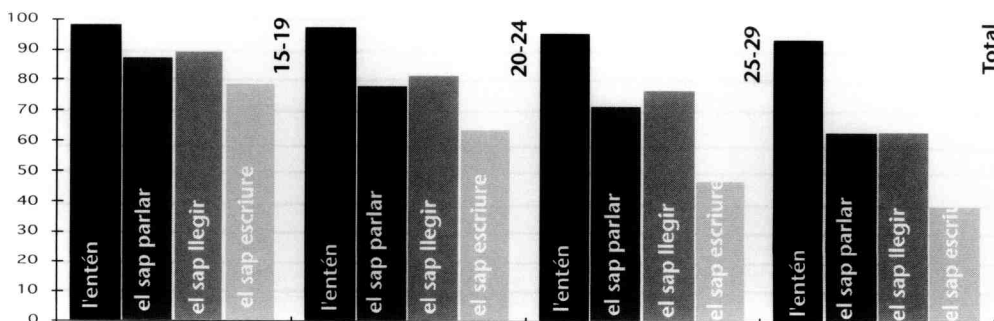
anys, de 6 per a la franja de 20 a 24 anys, i de 4 per a la franja de 25 a 29 anys i per al conjunt de la població (vegeu gràfic 2).

Les dades lingüístiques del padró de 1975 i els censos de 1986 i 1991 per a la població juvenil de la província de Barcelona, sense comptar la ciutat, ens mostren també un creixement sostingut del català parlat. Amb tot, la capacitat de parlar en català no ha progressat tant com la comprensió oral, ja que l'habilitat de parlar necessita un context lingüístic actiu (família, companys, feina, etc.) que no es dona en moltes poblacions barcelonines. L'any 1991 la franja de població juvenil de 15 a 19 anys mostrava un 83,8% de joves que sabien parlar català. En canvi, en els joves de 25 a 29 anys decreix fins a un 64,1%, percentatge semblant al del conjunt de la població (61,9%).

Els joves i l'ús del català

Disposem de dos tipus d'indicadors d'ús entre els joves.² Un indicador d'*extensió de l'ús* que mesura el percentatge de persones que usen el català, a partir de la pregunta

Gràfic 1. Coneixement de català per franges d'edat 1991

Dades del cens lingüístic de 1991

«quina és la seva llengua habitual?». I un indicador de la *intensitat de l'ús* de català que mesura la quantitat de català que es fa servir, a partir de la pregunta «sigui quina sigui la seva llengua habitual, en quin tant per cent utilitza el català?». En aquest treball es distingeixen dues franges d'edat: el joves de 16 a 25 anys i els adults joves de 26 a 35 anys (vegeu gràfic 3).

Quant a l'extensió d'ús del català, globalment, el 55,3% dels joves i adults de 16 a 35 anys fan servir usualment el català. Quant a la intensitat, l'ús mitjà del català és del 53,6%. Per franges d'edat, en els joves de 16 a 25 anys trobem que la proporció dels qui tenen el català com a llengua d'expressió habitual (54%) coincideix amb el percentatge dels qui l'utilitzen. En el segment d'adults joves de 26 a 35 anys, hi ha 4 punts més d'extensió que d'intensitat d'ús.

Llengua inicial i llengua d'expressió en una entrevista

En l'enquesta *La parla de la gent. Inuscat 1994* el 70,9% de la població entre 16 i 35 anys respon *inicialment* en català, i el 58,1% hi segueixen l'entrevista. Convenim que la llengua inicial suposa una competència oral mínima de català i que la llengua d'expressió és un indicador força fiable de la competència real. Així, una cosa és dir «bon dia», «què vol?», etc. i una altra mantenir una conversa de 20 minuts. Per al segon cas cal una major competència lingüística. La diferència entre el percentatge de joves que tenen el català com a llengua inicial en una entrevista i el que el tenen com a llengua d'expressió, és de 16,5 punts en la franja de 16 a 25 anys. Per als adults joves de la franja de 26 a 35 anys aquest decalatge lingüístic és de 9 punts.

Autoavaluació de les habilitats lingüístiques

D'acord amb la mateixa enquesta la població de 16 a 35 anys ha d'autoavaluar els seus coneixements de les habilitats lingüístiques en una escala compresa entre 1 (no en sé gens) i 9 (en sé perfectament). Els resultats són els següents:

- Comprensió oral: 8,46
- Expressió oral: 7,37
- Expressió escrita: 6,24
- Comprensió lectora: 8

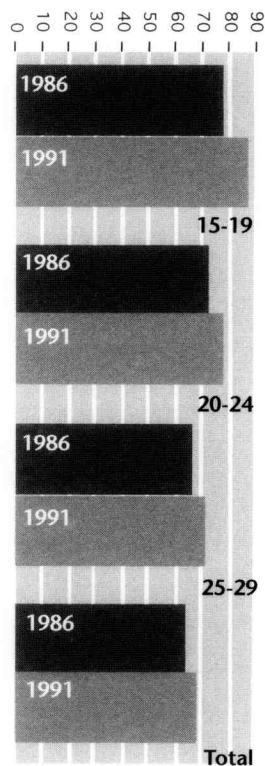
L'autoavaluació de les habilitats receptives d'entendre i de llegir supera els 8 punts sobre un màxim de 9. Si ens centrem en les habilitats productives de parlar i d'escriure, cal destacar que els joves de 16 a 25 anys s'autoavaluen millor en la parla i en l'escriptura que els adults joves de 26 a 35 anys. Aquesta diferència, que arriba a dos punts de l'escala pel que fa a l'escriptura, es deu segurament a l'impacte de la introducció del català en el sistema educatiu, que afecta especialment el grup més jove.

Ús del català en dependències oficials i en situacions no formals

També es demana la valoració de l'ús del català en dependències oficials usant la mateixa escala compresa entre 1 (no s'usa gens) i 9 (s'usa sempre). El resultat oscil·la entre 6,88 punts en una oficina de la Generalitat i 4,39 punts en una comissaria de policia (vegeu el gràfic 4). Pel que sembla, en la majoria del casos, hi una correlació entre els usos lingüístics dels joves i el grau de normalització lingüística de cada organisme (vegeu gràfic 4).

D'altra banda, l'ús del català en situacions no formals oscil·la entre 5,98 punts en la

Gràfic 2. Evolució dels coneixements de català parlat de la població juvenil de 1986 a 1991

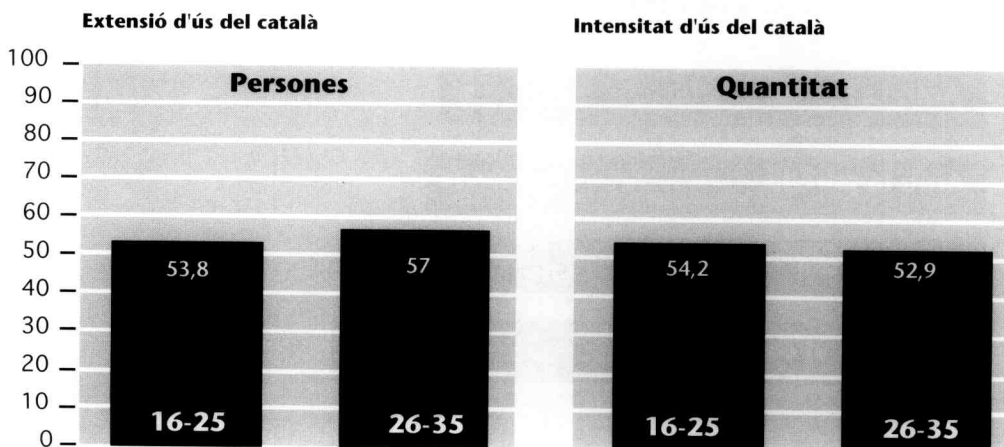

Dades del cens lingüístic de 1986 i 1991

Gràfic 3. Indicadors d'ús del català entre els joves 1994

Quina és la seva llengua d'expressió habitual?

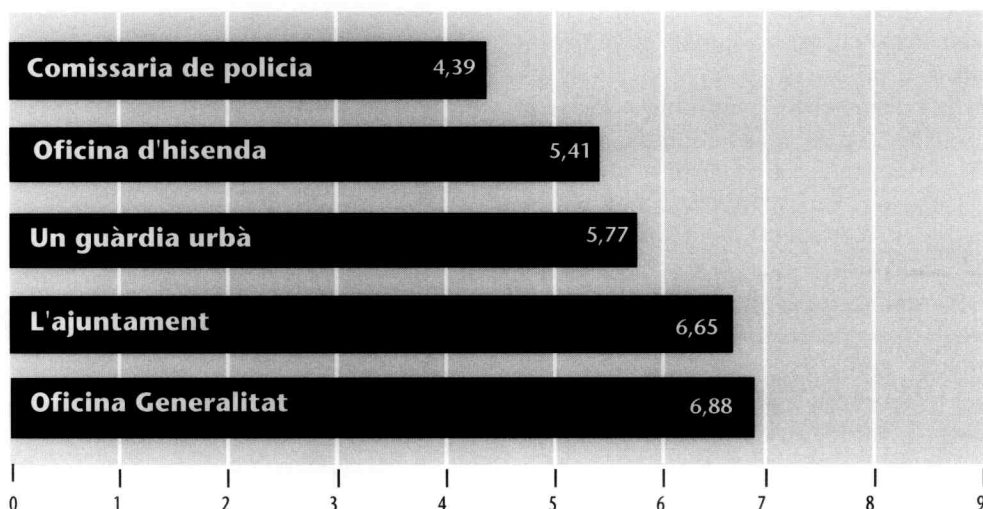
Sigui quina sigui la seva llengua d'expressió habitual, en quin % utilitza el català?

Enquesta Inuscat 1994

Gràfic 4. Ús del català en dependències oficials

Autoavaluació compresa entre 1 i 9.

Enquesta Inuscat 1994

situació «fer una pregunta al carrer» i 5,06 en «ús del català amb la família». Cal destacar la diferència entre l'ús individual del català en una oficina de la Generalitat (6,88 punts) i l'ús del català en la parla íntima (5,42), la qual cosa demostra la importància del context per a l'ús del català (vegeu els gràfics 5 i 6).

Valoració global de la llengua catalana entre les joves

A fi de conèixer la importància i la utilitat de la llengua catalana per als joves, l'enquesta *La parla de la gent. Inuscat 1994* demana una valoració en termes generals de l'ús del català a la societat, en una escala d'1 (gens ni mica) a 9 (s'usa per tot i constantment). Aquest índex d'ús social del català és de 6,61 punts. També es demana el grau d'importància del coneixement del

català en una escala d'1 (gens important) a 9 (molt important) en tres casos: a) per trobar feina (7,6); b) per progressar socialment (6,74) i c) per relacionar-se amb la gent (6,59). Vegeu el gràfic 6.

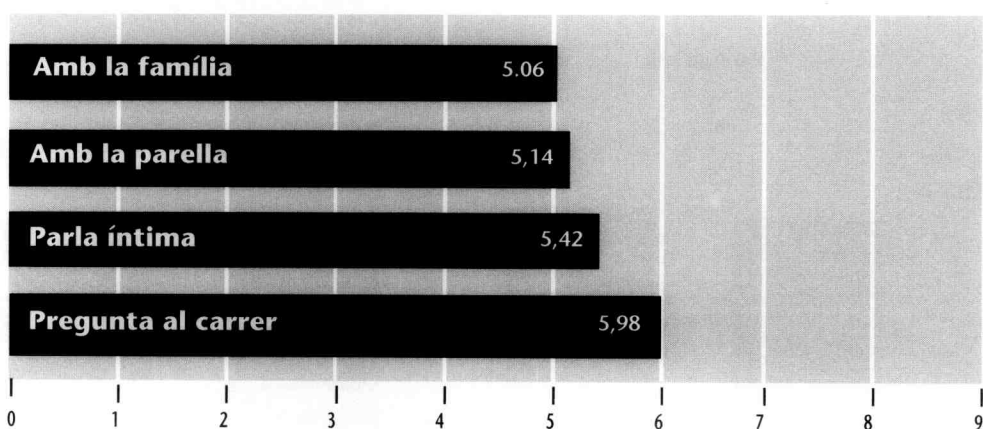
Podem deduir d'aquestes dades que per als joves, si el català és important i el saben fer servir, hi ha més raons per usar-lo més enllà del cercle familiar i fer rendible l'esforç d'haver-lo après.

Ús del català en les proves d'accés a la universitat de 1991 a 1997

Les dades objectives de la llengua utilitzada a les proves d'accés a la universitat des de l'any 1991³ són uns indicadors molt interessants per conèixer l'ús real del català entre els joves en contextos formals. Segons

Gràfic 5. Ús del català en situacions no formals

Autoavaluació compresa entre 1 i 9.

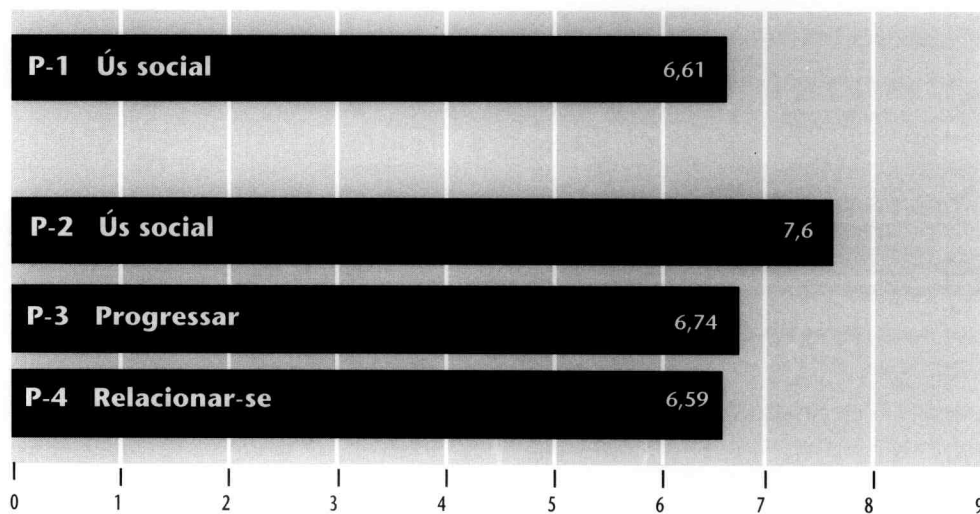

Enquesta Inuscat 1994

Gràfic 6. Importància i utilitat de la llengua catalana

P1: En termes generals, com valora l'ús del català a la societat
P2 a 4: Avaluua la importància del coneixement del català per...

Autoavaluació compresa entre 1 i 9.

Enquesta Inuscat 1994

la informació procedent del Comissionat per a Universitats i Recerca, globalment l'ús del català ha passat del 52,3% l'any 1991 al 71,7% l'any 1997; és a dir, hi ha hagut un creixement de més de 19 punts en 6 anys (vegeu el gràfic 7).

La llengua dels joves metropolitans de Barcelona

En aquest punt destaquem alguns dels aspectes més interessants de l'informe *Condicions de vida dels joves de la regió metropolitana de Barcelona*.⁴ Les dades es refereixen al conjunt de la Regió I, integrada per les comarques del Baix Llobregat, el Barcelonès, el Maresme, el Vallès Occidental i el Vallès Oriental. Tanmateix, per poder comparar la sèrie 1985-1990-1995 ens referirem a la població resident a l'àrea de Barcelona integrada per Barcelona i els 26 municipis que la circumden.

El 26% dels joves metropolitans declaren que el català es «la seva llengua», el 59% el castellà i un 15% «ambdues llengües» (vegeu el gràfic 8). Estem davant d'un col·lectiu format majoritàriament pels fills dels migrants dels anys 60 i 70, els quals continuen considerant el castellà com la seva llengua principal, tot i que els que saben les dues llengües comencen a ser un grup notable.

En l'última dècada ha variat aquest panorama. Així, en relació amb el que succeïa al 1985, actualment hi ha un creixement dels que declaren «català i castellà» i una

disminució tant dels joves que tenen el català com la «meua llengua», com dels que hi tenen el castellà. Aquesta tendència que va detectar-se el 1990 es manté pràcticament idèntica el 1995. Cal observar, però, que el 1985 la pregunta era «Quina és la seva primera llengua?» i el 1990 la pregunta va ser «Quina és la seva llengua?». Probablement, part de l'augment dels qui declaren «ambdues llengües» pot ser degut al canvi de formulació en la pregunta. Ho abona el fet que entre 1990 i 1995 no hi ha diferències entre els resultats obtinguts.

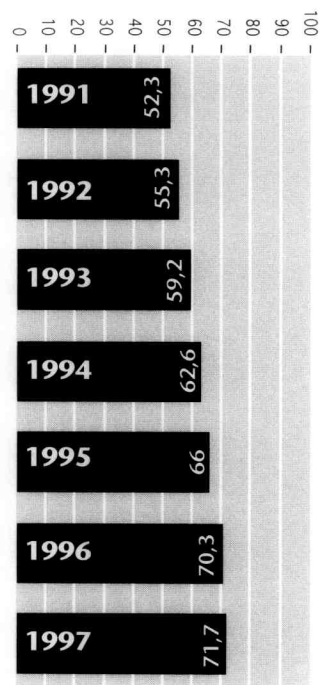
Evolució dels coneixements de català dels joves metropolitans de Barcelona 1990-1995

La millora de les capacitats lingüístiques presenta un creixement espectacular en els darrers cinc anys entre els joves que no només parlen el català sinó que també l'escriuen, ja que passa d'un 55% l'any 1990, a un 78% el 1995. El nivell de domini lingüístic varia en funció de quina sigui la primera llengua del jove i la seva procedència social (vegeu el gràfic 9).

Principals constants sociolingüístiques dels estudis

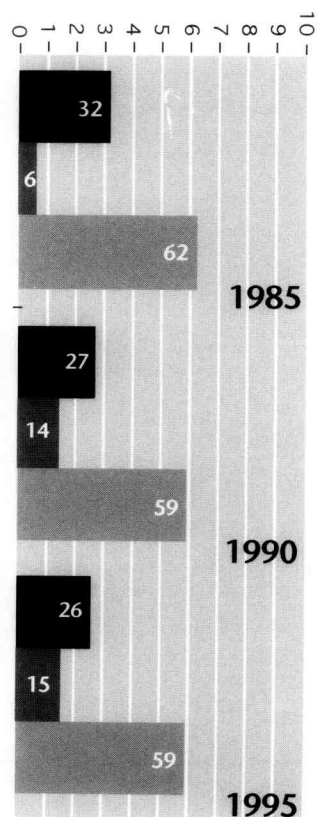
- Totes les fonts confirmen que els coneixements de català dels joves en les quatre habilitats són molt alts, fins i tot en la parla i en l'escriptura, és a dir, hi ha una part molt important de la població amb una alta

Gràfic 7. Evolució de l'ús del català a les proves d'accés a la universitat de 1991 a 1997

Comissionat per a Universitats i Recerca, 1997

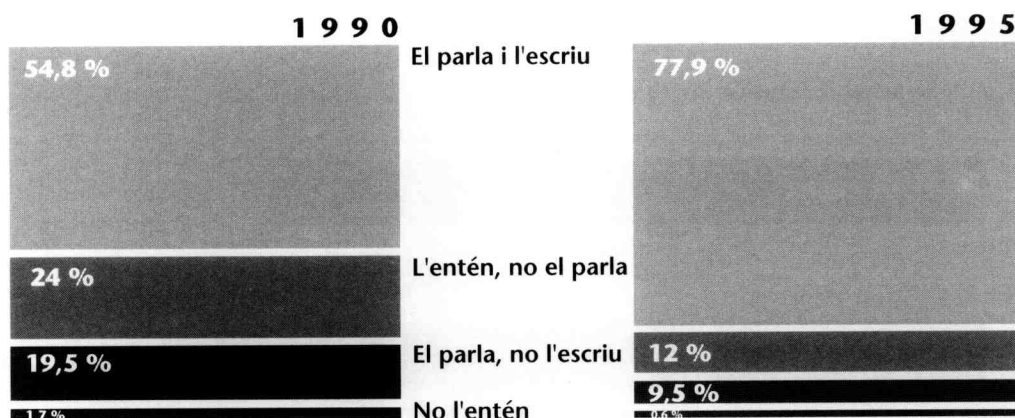
Gràfic 8. Evolució de la llengua dels joves de l'àrea metropolitana de Barcelona 1985-1995

■ Català
■ Ambdues
■ Castellà

Condicions de vida dels joves de la regió metropolitana de Barcelona, 1995, IEMB

Gràfic 9. Evolució dels coneixements de català dels joves de la regió metropolitana de Barcelona 1990-1995

Condicions de vida dels joves de la regió metropolitana de Barcelona, 1995, IEMB

preparació en català. Aquesta *massa crítica de població* és una condició necessària, però no suficient, per a la normalització de la llengua catalana.

- L'ús del català és alt o molt alt en gairebé totes les situacions formals (a excepció de l'ús en una comissaria de policia.) Tot sembla indicar que l'ús del català pels joves és més alt com més alt és el grau de normalització de l'organisme o dependència oficial.
- L'ús del català en les situacions no formals no és tan alt com en les formals, però en qualsevol cas supera els 5 punts en una valoració compresa entre 1 i 9 punts.

Finalment, volem recordar que aquest article recull algunes de les dades més recents de l'informe *Llengua i joventut a la dècada dels noranta*, el qual pretén estimular un debat entre els tècnics sobre les possibilitats d'incidir en el món i els àmbits juvenils per encoratjar l'ús del català.

Bibliografia bàsica

ARAGAY, J. M.; SABATÉ, J. *Els joves i l'ús del català: dades més significatives de l'Inuscat de 1994*. Barcelona, 1997. [Mecanoscrit inèdit que podeu trobar al Centre de Documentació en Sociolingüística de la Direcció General de Política Lingüística].

BOIX, E. *Triar no és traïr: identitat i llengua en els joves de Barcelona*. Barcelona: Edicions 62, 1993.

COMISSIÓ PER A UNIVERSITATS I RECERCA. *Recull de dades sobre la normalització lingüística a les universitats de Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Comissionat per a Universitat i Recerca, 1997.

INSTITUT D'ESTUDIS METROPOLITANS DE BARCELONA. *Condicions de vida dels joves de la regió metropolitana de Barcelona, 1995*. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1997.

MARTÍNEZ, R.; BERNEY, J. *Enquesta a la joventut de Catalunya 1990*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Direcció General de Joventut, 1991.

SUBIRATS, M. (a cura de) *Transmissió i coneixement de la llengua catalana a l'àrea metropolitana de Barcelona: Enquesta metropolitana 1986. Volum 20*. Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, 1991.

SOLÉ I CAMARDONS, J. *Llengua i joventut a la dècada dels noranta. Informe recull d'estudis sociolingüístics*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura, 1997.

Notes

1. Les dades d'aquest estudi s'han extret de: Institut d'Estadística de Catalunya, *Cens lingüístic*, 1981, 1986 i 1991. També s'ha consultat el capítol *Llengua i edat* (redactat per Emili Boix) que forma part de l'obra *El coneixement del català. Anàlisi de les dades del cens lingüístic de 1991 de Catalunya, les Illes Balears i el País Valencià*, coordinada per Modest Reixach.
2. Aquestes dades s'han extret de l'enquesta *La parla de la gent. INUSCAT 1994* i de l'informe *Els joves i l'ús del català: dades més significatives de l'INUSCAT de 1994*, elaborat per Aragay & Sabaté Associats, a partir d'una mostra de 1.272 individus i un marge d'error màxim del 2,75%; les submostres tenen 625 i 622 joves respectivament per a cada franja d'edat, i un marge d'error màxim del 4%.
3. Les dades sobre l'ús del català a les proves d'accés a la universitat s'han extret del *Recull de dades sobre la normalització lingüística a les universitats de Catalunya*.
4. Informe redactat per Antoni Salvadó a partir d'una submostra de 1.000 individus provinents de la base de dades de l'*Enquesta sobre condicions de vida i hàbits de la població de la regió metropolitana de Barcelona*, realitzada per l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona, amb un marge d'error d'1,8 punts per al total de la mostra.